

Zöldség- és gyümölcsfogyasztás

A tartalomból

- 1 Bevezető
- 1 Makroszintű adatok
- 2 Magánháztartások fogyasztása
- 3 Nemzetközi adatok

Bevezető

A növényi termékek, közöttük a zöldségfélék és a gyümölcsök is mindig nagy szerepet játszottak a táplálkozásban. Ezt a gyakorlati tapasztalat mellett a tudomány is alátámasztja, a táplálkozástudomány egybehangzóan rendkívül nagy jelentőséget tulajdonít e termékek fogyasztásának. A hazánkra vonatkozó első statisztikai kimutatások szerint az 1880–1884 közötti években egy lakosra 131 kg zöldség- és gyümölcsfogyasztás jutott. A két háború közötti időszakban ez a mennyiség elég jelentősen – 100 kg alá – csökkent, de a múlt század második felében ismét emelkedett, elérte a 150–200 kg közötti szintet, napjainkban pedig nemritkán meghaladja azt.

A zöldség- és gyümölcsfogyasztás fontosságát nem az energiatartalom adja, hanem egyéb élettanilag fontos tulajdonságok (ásványi anyagok, vitaminok, rostok stb.). Az évente elfogyasztott élelmiszereknek súly alapján mintegy 30%-a zöldség és gyümölcs, az energia-bevitelnek azonban ez a mennyiség csak 7%-át teszi ki.

A zöldség- és gyümölcsfogyasztás alapvetően függ a zöldség- és gyümölcsstermesztéstől (időjárástól), az import alakulásától és a rendelkezésre álló jövedelemtől. A fogyasztást általában nagymértékben befolyásolja az adott termék ár- és jövedelemrugalmassága is. Az élelmiszerek jelentős része – mivel alapvető szükségleteket elégít ki és nem helyettesíthető – rugalmatlan kereslettel rendelkezik, azaz az árak vagy a jövedelem változása csak kismértékben vagy nem módosítja a keresletét, de egyes élelmiszerfélések rugalmasak mind az árra, mind a jövedelemre vonatkozóan. Az élelmiszerekben belül a zöldségek és gyümölcsök egy része az alapvető élelmiszerek közé sorolható, más részük luxuscikknek számít, illetve helyettesíthető más, aktuálisan olcsóbb zöldségekkel vagy gyümölcsökkel. Rugalmatlan keresletű zöldségek a gyökérzöldségek, a vöröshagyma, fokhagyma – ezek egyrészt jól raktározhatóak, másrészt nehezen helyettesíthetők. A primőrök, illetve korai felhozatalú termékek (pl. paradicsom, zöldpaprika) kínálata idényjellegű, fogyasztói ára az éven belül változó, tehát a kereslete is ennek megfelelően alakul.

Európában a természeti feltételek az északi országokban nem kedveznek a zöldség- és gyümölcsstermesztésnek, a déli országokban viszont elősegítik azt. A zöldség- és gyümölcsfogyasztási szokások hagyományosan

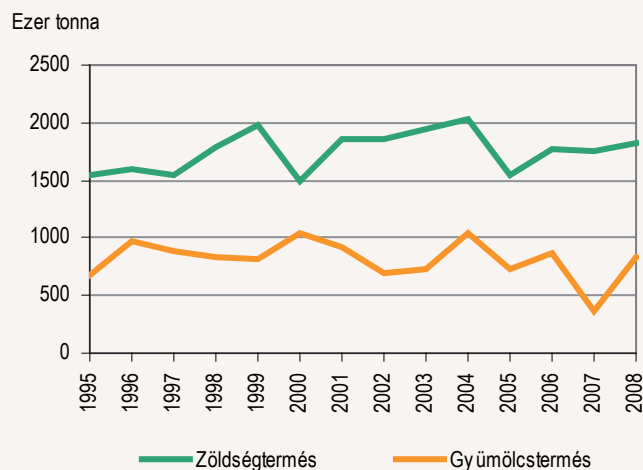
ehhez idomultak, amit idővel a technikai fejlődés és kereskedelem módosított ugyan, de az alapvető mintázat megmaradt. Magyarország a zöldség- és gyümölcsstermesztés szempontjából átmeneti zónában helyezkedik el, ami meghatározza, hogy a hazai zöldség- és gyümölcsfogyasztás az európai átlagos érték közelében van.

Makroszintű adatok

Az Európa déli területeit és hazánkat is sújtó kedvezőtlen időjárás következtében 2007 a gyümölcsstermesztésben szokatlanul gyenge évnak számított Magyarországon, a termelés az előző évi 42%-ára esett vissza. A fontosabb gyümölcsök közül különösen az alma (68%-kal) és a körte (64%-kal) termelése esett vissza. Ehhez képest az elfogyasztott gyümölcsök mennyisége nem csökkent olyan jelentősen, amiben a friss gyümölcsök importjának 29%-os növekedése is szerepet játszott (míg a gyümölcsexport az előző évi 86%-ára esett vissza). Ennek eredményeként az elfogyasztott gyümölcsök 40%-a importból származott, és a déli gyümölcsök fogyasztásának aránya a 2006. évhez képest közel 5 százalékponttal nőtt, 23% lett. A zöldségstermesztés 2007-ben az előző évihez hasonlóan alakult, a zöldségfogyasztás pedig 2%-kal csökkent. A friss zöldség exportja 12%-kal, míg az importja 9%-kal nőtt. Az importzöldségek aránya a fogyasztáson belül 20%-ot tett ki.

1. ábra

Zöldségek, gyümölcsök termésmennyiségének alakulása

A 2007. évi szerény termésadatok után 2008-ban a mezőgazdaság eredményei kedvezően alakultak. Az előzetes adatok szerint zöldségfélékből 2008-ban 1,8 millió tonnát, az előző évit némileg meghaladó mennyiséget takarítottak be, gyümölcsből mintegy 840 ezer tonnát, amely több mint kétszerese az egy évvel korábbiaknak.

Élelmiszerek fogyasztóiár-indexe

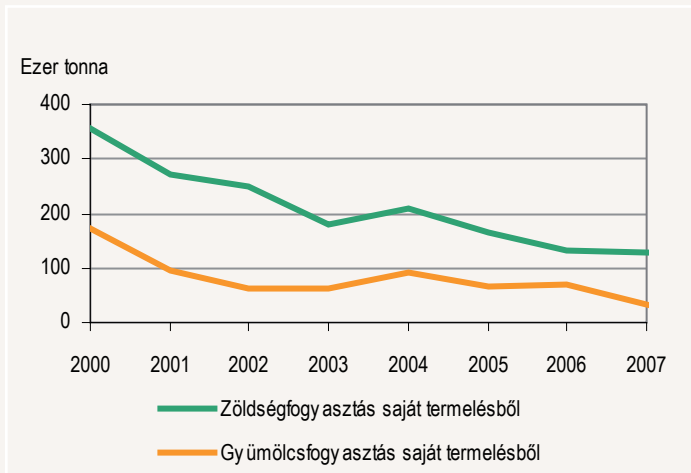
1. tábla

Év	Élelmiszerek és alkoholmentes italok összesen	Ezen belül	
		gyümölcs	zöldségfélék
(előző év =100,0)			
2000	109,0	103,0	111,3
2001	113,7	105,1	102,5
2002	104,4	114,8	112,2
2003	101,5	95,2	124,3
2004	105,7	104,5	94,2
2005	101,7	106,4	100,5
2006	108,2	109,9	142,8
2007	112,0	115,1	117,9
2008	110,5	106,9	94,4

A gyümölcs fogyasztói ára összességében az átlagos élelmiszer-árakhoz hasonlóan változott, a zöldségféléké azonban elég nagy évenkénti ingadozást mutatott.

Zöldség- és gyümölcsfogyasztás saját termelésből

2. ábra

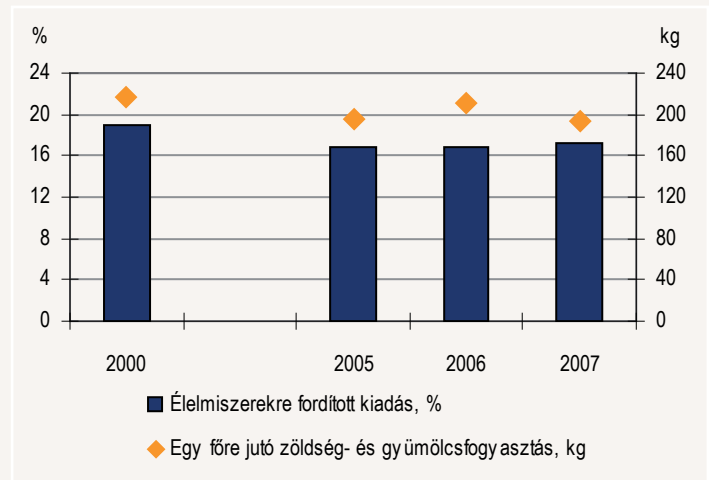

Az élelmiszerek kiadásokban mért fogyasztása szempontjából meghatározó, hogy a lakosság egy része saját fogyasztásra termel többek között zöldségeket és gyümölcsöket. Jelen évtizedben a saját termelésű élelmiszerek arányának erőteljes csökkenése figyelhető meg a fogyasztásban (2000-ben 20,8%, 2007-ben 11,7%).

A háztartások fogyasztásán belül az élelmiszerekre és alkoholmentes italokra fordított kiadások jelentik az egyik legnagyobb tételt, arányuk 2007-ben 17,3%-ot tett ki. Ez az arány az utóbbi években lényeges változást nem mutatott. Az élelmiszerfogyasztáson belül a zöldség- és gyümölcsfogyasztás ingadozó, és különösen a gyümölcsfogyasztás – a termelői és fogyasztói árak alakulásán keresztül – függ az aktuális gyümölcsstermes eredményeitől. A 2007-ben mért egy főre jutó zöldség- és gyümölcsfogyasztás 194,1 kg volt, ami az eddig mért legalacsonyabb szint az évtizedben (2005-ben volt hasonlóan alacsony, 194,8 kg). Ez az előző évi magas bázistól közel 8%-kal, az előző öt év átlagától 5%-kal maradt el.

Élelmiszerkiadás aránya a háztartások fogyasztásában és az egy főre jutó zöldség- és gyümölcsfogyasztás mennyisége

3. ábra

Zöldség- és gyümölcsstermelés és -fogyasztás adatai

2. tábla

Megnevezés	1980	1990	2000 ^{a)}	2004	2007	2008
Termésmennyiség, ezer tonna						
Zöldségfélék	1 974	2 036	1 500	2 033	1 760	1 818
Gyümölcs	1 653	1 444	1 038	1 038	360	840
Egy főre jutó fogyasztás, kg						
Zöldség, főzelékfélék	79,7	83,3	109,2	117,7	117,6	..
Gyümölcs	74,9	72,3	108,5	93,7	76,5	..
Ebből:						
hazai gyümölcs	65,9	61,6	89,0	74,5	58,8	..
délgyümölcs	9,0	10,7	19,5	19,2	17,7	..

a) A fogyasztási adatoknál 2000-től a feldolgozott termékek friss súlyban számolva.

Magánháztartások fogyasztása

Az élelmiszerkiadásban a termékszerkezet változása az egészségesebb táplálkozás felé történő elmozdulást mutatja: alacsonyabb a zsír- és cukorfogyasztás, azonban a zöldség- és gyümölcsfogyasztás továbbra sem magas. A háztartásstatisztika adatai szerint 2007-ben zöldségekre és gyümölcsökre az élelmiszerekre (és alkoholmentes italokra) szánt kiadások mintegy 14%-át fordítottuk (zöldségfélékre 7,8%-át, gyümölcsökre 6,4%-át).

Bár az utóbbi évtizedekben a lakosság vitaminigényeinek megfelelően – elsősorban a külkereskedelem jelentős bővülésének és a hűtőtárolás fejlődésének köszönhetően – az idényszerűség a fogyasztásban mérséklődött, ma is elmondható, hogy a friss zöldségek és gyümölcsök fogyasztása az év során nem egyenletesen oszlik el. Mind a friss zöldségek, mind a friss gyümölcsök fogyasztásában kiemelkedő a harmadik negyedév, de a zöldségek esetében a második negyedév fogyasztása is számottevő.

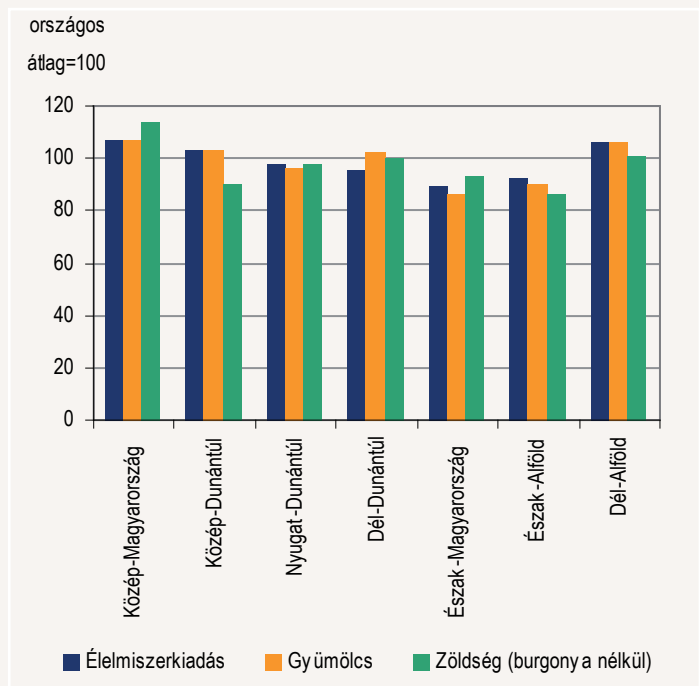
A háztartásstatisztika alapján tudjuk vizsgálni a zöldség- és gyümölcsfogyasztást jövedelmi tízedek, gyermekszám szerint és regionális bontásban. A legfelső és legalsó jövedelmi tízed zöldség- és különösen gyümölcsfogyasztásában jelentős különbség található. Míg 2007-ben a legfelső és a

legelső jövedelmi tized élelmiszerekre és alkoholmentes italokra fordított egy főre jutó kiadásai közötti különbség 2,1-szeres volt, addig zöldségekre átlagosan 2,6-szer, gyümölcsökre pedig négyszer annyit költöttek a legfelső decilisbe, mint a legelső decilisbe tartozók. 2007-ben a gyümölcsök közül a földieper-, málna- és ribizli-, a sárgabarack-, valamint a körtefogyasztásban volt a legnagyobb a különbség a két szélső jövedelmi csoportban (8–9-szeres), míg a zöldségfélék közül a leveles-száras zöldségek, valamint a zöldborsó fogyasztásában (5–6-szoros). Bár átlagosan mind a zöldségek, mind a gyümölcsök fogyasztásában meglévő különbségek kismértékben növekedtek 2005-höz képest, az egyes gyümölcsök és zöldségek esetében – nyilvánvalóan az adott évi termésmennyiségtől, fogyasztói ártól és a termésfajta keresletrugalmasságától függően – a változás iránya és mértéke nagy különbségeket mutatott.

A gyermektelenek egy főre jutó zöldség- és gyümölcskiadása átlagosan 1,7-szer magasabb, mint a gyermekes háztartásoké (míg élelmiszerekre fordított kiadásuk 1,4-szer). A kiadások különbsége lényeges változást nem mutatott az elmúlt években.

4. ábra

Egy főre jutó élelmiszer-, zöldség- és gyümölcskiadás aránya régiók szerint, 2007

Regionális szempontból nézve a zöldség- és gyümölcsfogyasztást, az egy főre jutó érték (kiadásokban mérve) a közép-magyarországi régióban, Közép- és Dél-Dunántúlon, valamint Dél-Alföldön volt átlag feletti.

Ezen belül a zöldségfogyasztás Közép-Magyarországon kiemelkedő (az átlagos érték 114%-a), Dél-Alföldön az átlag közelében, a többi régióban pedig az alatt volt. A kiadásokban mért egy főre jutó fogyasztás regionális eloszlásától a mennyiségben mért fogyasztás – a saját termelésű fogyasztás egyenlőtlen eloszlása és az eltérő fogyasztói árak miatt – jelentősen eltérő képet mutat: a gyümölcsfogyasztásban a dél-alföldi régió magasan vezet, amit Dél-Dunántúl követ, a zöldségfogyasztásban pedig Dél-Dunántúl áll az első helyen, és Dél-Alföld a második.

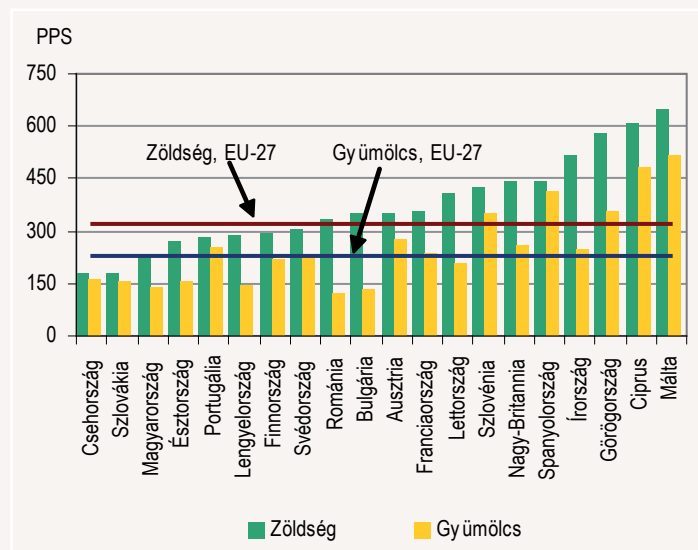
Nemzetközi adatok

Nemzetközi összehasonlítást 2005. évi adatok alapján végezhetünk. Ekkor az EU-27 országai háztartásonként élelmiszere és alkoholmentes italokra átlagosan 3594 vásárlóerő-egységet (PPS), zöldségekre és gyümölcsökre együtt 549 PPS-t (15%) költöttek. Magyarországon az egy háztartásra jutó élelmiszerfogyasztás 2413 PPS-nek felelt meg, ezen belül a zöldség- és gyümölcsfogyasztás együtt 15%-ot tett ki. A hazai zöldség- és gyümölcsfogyasztás értékben jóval az uniós átlag alatt, az élelmiszerfogyasztáson belüli arányát tekintve viszont az uniós átlag közelében volt.

Az egy főre jutó fogyasztásról mennyiségi adatok csak egyes zöldségekről és gyümölcsökről állnak rendelkezésre, ezek alapján mind a zöldség-, mind a gyümölcsfogyasztásban általában a középmezőny végén helyezkedünk el. Kivételnek tekinthető az almafogyasztás, amiben a felső harmadba tartozunk.

5. ábra

Zöldre és gyümölcsre fordított kiadás a magánháztartásokban átlagosan, 2005

Elérhetőségek:

benedek.kovacs@ksh.hu

Telefon: 345-6314

[EU-INFO statisztikai szolgálat](#)

Telefon: 345-6012

www.ksh.hu